

TÍNH CÁCH CON NGƯỜI NAM BỘ TRONG TIỂU THUYẾT HOÀNG VĂN BỔN GIAI ĐOẠN 1955 - 1975

Trần Minh Hậu

Trường Đại học Văn Hiến

Hautm@vhu.edu.vn

Ngày nhận bài: 04/09/2019, Ngày duyệt đăng: 10/12/2019

Tóm tắt

Hoàng Văn Bổn là một trong những nhà văn lớn của vùng Đông Nam Bộ. Các sáng tác của ông, đặc biệt là một số tiểu thuyết như: Bông hường bông cúc, Mùa mưa, Trên mảnh đất này thể hiện rất rõ tính cách con người Nam Bộ. Đó là những con người Nam Bộ dũng cảm có tinh thần yêu nước, sẵn sàng chiến đấu vì độc lập dân tộc, xả thân vì lý tưởng cao đẹp. Trong lao động, họ là những người chân chất, thật thà, quan tâm giúp đỡ nhau. Trong sinh hoạt đời thường, họ là những người có tinh thần lạc quan. Tình yêu đôi lứa trong những ngày bom đạn, đó là tình yêu “làm sáng bừng những cánh rừng miền Đông hiểm trở”, đó là những người vợ miền Nam luôn can trường đứng bên cạnh những người chiến sĩ miền Đông dũng cảm.

Từ khóa: *con người Nam Bộ, tính chiến đấu, lao động, sinh hoạt đời thường, tình yêu đôi lứa.*

The personality of the Southern people in novel of Hoàng Văn Bổn in the period of 1955 – 1975

Abstract

Hoàng Văn Bổn is one of the great writers of the southern plains, his compositions especially some novels like: Bông hường bông cúc (Rose, chrysanthemum), Mùa mưa (Rainy season), Trên mảnh đất này (On this land) has clearly shown the character of the people in the south. The Southern people, who are patriotic, ready to fight for the sake of national independence and sacrifice for the noble ideal. In work, they are sincere, honest, interested in helping each other. In daily life, they are people with a optimism spirit. The love in the days of bombing, that is love “brightens up the rugged Eastern forests”, which are the brave Southern wives who stand bravely alongside brave Eastern fighters.

Keywords: *people of the Southern region, fighting characteristics, labor, daily life, love of couples.*

1. Mở đầu

Hoàng Văn Bổn tên thật Huỳnh Văn Bản, sinh ngày 07/5/1930, tại ấp Long Chiến, làng Bình Long, huyện Tân Uyên,

tỉnh Biên Hòa (nay là xã Bình Lợi, huyện Vĩnh Cửu, tỉnh Đồng Nai). Ông sinh ra trên mảnh đất Đồng Nai cùng thời với Lý Văn Sâm, Bình Nguyên Lộc... Ông là một

trong những nhà văn lớn của mảnh đất miền Đông Nam Bộ.

Ông được mệnh danh là “nhà văn mặc áo lính” bởi rất nhiều tác phẩm của ông đã ra đời trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, và tất nhiên, nội dung chính cũng xoay quanh nhân vật người lính. Con đường sáng tác của ông kéo dài từ Nam ra Bắc, từ chiến tranh đến hòa bình. Do vậy, các nhà nghiên cứu đã chia quá trình sáng tác của Hoàng Văn Bôn thành ba giai đoạn: giai đoạn trước 1955 (với tiểu thuyết *Vỡ đất* 1952) được xem là thời kỳ vỡ vạc về cách mạng; giai đoạn 1955 – 1975 nghiêng về thể sự; còn giai đoạn sau 1975 các tiểu thuyết của ông thường hướng về đời tư của con người trong cuộc sống hằng ngày.

Hoàng Văn Bôn có nhiều đóng góp lớn cho nền văn học và điện ảnh cách mạng. Ông đã viết 25 kịch bản phim, đoạt nhiều giải thưởng quốc tế... Ông đã công bố trên 50 tác phẩm văn học, trong đó có 36 đầu sách văn xuôi.

Trong thời gian sáng tác trên đất Bắc, Hoàng Văn Bôn đã xuất bản một số tiểu thuyết gây chú ý của dư luận đương thời như: *Bông hường bông cúc*, *Mùa mưa*, *Trên mảnh đất này*... Bên cạnh những đặc điểm chung của tiểu thuyết cách mạng, ba tác phẩm trên còn có nhiều nét riêng đặc sắc. Đó là chất Nam Bộ, khẩu khí “yêng hùng” của một số nhân vật và có nhiều sáng tạo trong nghệ thuật ngôn từ. Các tiểu thuyết của ông không chỉ có giá trị nghệ thuật mà còn phản ánh những bản sắc văn hóa Nam Bộ.

Từ trước đến nay đã có một số nhà nghiên cứu, bạn văn như Nguyễn Ngọc Tân, Nguyễn Đình Thi, Phan Cự Đệ... bàn đến văn chương của Hoàng Văn Bôn. Gần đây, trong Hội thảo “Hoàng Văn Bôn - Người của vùng đất ven sông” (do Hội

Văn học Nghệ thuật Đồng Nai phối hợp với Nhà xuất bản Đồng Nai tổ chức), tác giả Phạm Ngọc Hiền, trong bài viết “Hoàng Văn Bôn - Nhà văn đa năng” (2016) có đánh giá về văn nghiệp của Hoàng Văn Bôn như sau: “*Hoàng Văn Bôn có một văn nghiệp đáng tự hào, ông là niềm vinh dự của đất Đồng Nai (...). Mặc dù nhà văn đa năng Hoàng Văn Bôn đã về thế giới bên kia, nhưng sự nghiệp của ông vẫn đang âm thầm vươn rễ, cắm sâu vào vùng đất Đồng Nai và góp phần tỏa bóng mát cho làng văn Đông Nam Bộ*”.

Tuy nhiên, có thể do có nhiều mục đích khác nhau nên có khi các bài viết này chưa đi sâu vào ba tiểu thuyết vừa nêu, hoặc có khi bàn đến các tiểu thuyết này nhưng các nhà nghiên cứu không đặt chúng trong hệ quy chiếu của văn hóa Nam Bộ. Do vậy, việc nghiên cứu tính cách người Nam Bộ trong ba tác phẩm *Bông hường bông cúc*, *Mùa mưa*, *Trên mảnh đất này* vẫn là một việc làm cần thiết. Nó sẽ góp phần khẳng định tính đa dạng của tiểu thuyết cách mạng Việt Nam thời chiến tranh. Thông qua đó, làm rõ những khía cạnh khác nhau của tính cách con người Nam Bộ trong chiến đấu, trong lao động, trong sinh hoạt đời thường và trong tình yêu đôi lứa trong chiến tranh lẫn thời bình, trên bình diện xã hội lẫn gia đình, cá nhân.

2. Tính cách con người Nam Bộ

Khái niệm tính cách được hiểu là những đặc điểm, những phẩm chất của nhân vật được thể hiện tương đối rõ nét. Tính cách thể hiện nét riêng độc đáo của con người cá biệt, cụ thể nhưng lại mang cái chung, tiêu biểu cho nhiều người ở một mức độ nhất định, đồng thời nó có một quá trình phát triển hợp với logic cuộc sống.

Tính cách của người Nam Bộ không có gì khác biệt so với tính cách chung của

người Việt Nam. Tính cách đó được hình thành trong quá trình khai mở, xây dựng và bảo vệ mảnh đất tận cùng của Tổ quốc nên ít nhiều chịu ảnh hưởng của hoàn cảnh, địa lý, thiên nhiên, sự giao lưu văn hóa giữa các dân tộc cùng sống trên một địa bàn. Bên cạnh đó, tính cách của người Nam Bộ còn chịu ảnh hưởng của nền văn hóa phương Tây (biết chọn lọc để tiếp thu cái tinh túy và loại bỏ những cái không phù hợp với truyền thống văn hóa của dân tộc).

Các tác phẩm *Bông hường bông cúc, Mùa mưa, Trên mảnh đất này* đã được Hoàng Văn Bôn khắc họa rất đậm nét hình ảnh về những con người Nam Bộ. Nhân vật trong tác phẩm được miêu tả hết sức gần gũi, cần cù trong lao động, kiên cường trong chiến đấu, trong tình yêu đôi lứa, chất phác, giản dị trong cuộc sống đời thường.

2.1. Tính cách con người Nam Bộ trong chiến đấu

Trong các tác phẩm, hình ảnh nhân vật cách mạng được Hoàng Văn Bôn xây dựng bằng chính trải nghiệm, kinh nghiệm chiến trường của mình. Cho nên, các nhân vật giống với hiện thực cũng như bản chất con người Nam Bộ của ông: Những con người ngoan cường, anh dũng trong chiến đấu để bảo vệ quê hương, đất nước.

Nhân vật chú Ba Diệp trong tiểu thuyết *Bông hường bông cúc* được nhà văn miêu tả mang đậm tính cách con người Nam Bộ trong chiến đấu. Xuất thân từ một người nông dân chân chất, bên cạnh một người vợ rất hiền từ, thế mà bọn giặc hung tàn đã hãm hiếp cho đến chết. Nỗi đau riêng hòa với nỗi đau của làng xóm, chú tham gia vào bộ đội chống lại bọn giặc điên cuồng đang từng ngày, từng giờ giày xéo quê hương. Chú kêu gọi mọi người đứng lên chiến đấu, sẵn sàng hy sinh vì Tổ quốc thân yêu. Với lòng căm thù, sự gan dạ trong chiến đấu, chú đã vinh dự được

đứng vào hàng ngũ của Đảng. Trong một trận đối đầu với giặc, khi biết mình sẽ bị bắt, chú đã dùng dao tự cắt ruột mình trước mặt quân thù chứ không để rơi vào tay của chúng. Hình ảnh sự hy sinh của nhân vật chú Ba Diệp đã cho chúng ta thấy được tính cách của người Nam Bộ anh dũng trong con người huyền thoại này: “*Trên vũng máu, đồng chí Diệp đổ như chiếc bông búp bên kinh An Sơn, dựa vào vách hầm. Hai mắt mở to, ngó thẳng ra miệng hầm, rùng rục như một bó đuốc*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 192).

Tiểu thuyết *Mùa mưa* là một câu chuyện viết về bộ đội tập kết có nhiệm vụ xây dựng đường dây điện thoại trong rừng sâu để phục vụ cho việc thông tin liên lạc cho chiến trường miền Nam. Mặc dù, không miêu tả trực tiếp cuộc chiến đấu, những trận mai phục, nhưng những người lính phải vượt qua bao nỗi khó khăn, sự khắc nghiệt của thiên nhiên để hoàn thành nhiệm vụ được giao. Các chiến sĩ Hoàng, Cương, Bính trong tác phẩm đều mang trong tim nhiệt huyết cách mạng và tinh thần chiến đấu anh dũng.

Xuất thân từ một gia đình nông dân với tám năm làm đại đội trưởng, Cương đã trải qua biết bao khó khăn, nguy hiểm. Anh luôn nhắc nhở chiến sĩ mình rằng: “*Phải chiến đấu đến cùng cho chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa cộng sản. Từ nay, đồng chí phải nhìn xa hơn, nhìn tận đỉnh cao nhất của con đường chiến đấu...*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 323). Niềm tin mãnh liệt vào cách mạng là nguồn động lực để anh chiến đấu, vươn lên hoàn thành tốt nhiệm vụ. Có một lần, anh và mười đồng đội của mình bị giặc bắt và tra tấn dã man, anh tự nhận mình là chỉ huy để bọn giặc đánh một mình, chứ không thể chứng kiến cảnh đồng đội bị tra tấn dã man như vậy, anh nói: “*Chỉ huy đây! Muốn làm gì*

thì làm. Chém đầu Cương này coi thường! Tra khảo, Cương này từng ném trăm lần ở Catina...” (Hoàng Văn Bồn và cộng sự, 2005: 325). Sau đó, bị chúng bắt giam, anh lại vượt ngục trở về phục vụ cách mạng. Tham gia vào việc xây dựng đường dây với vai trò là đại đội trưởng, anh say sưa với công việc của mình, luôn ý thức được vai trò của người lính, anh gắn bó với đồng đội và thiết tha được chiến đấu bảo vệ quê hương, đất nước.

Trong tiểu thuyết *Trên mảnh đất này*, tính cách con người Nam Bộ trong chiến đấu được nhà văn khắc họa rất rõ nét thông qua nhân vật Ba Râu và các chiến sĩ. Tinh thần chiến đấu của các chiến sĩ được nhà văn miêu tả một cách sâu sắc toàn diện hơn. Ba Râu xuất thân từ nông dân, từng làm đủ thứ nghề để sống. Khi chứng kiến cảnh mẹ mình bị giặc đánh đập, xóm làng bị tàn phá, ông đau đớn vô cùng. Ba Râu đã tìm mọi cách để trả thù cho mẹ, cho bà con xóm làng. Tham gia cách mạng, bị bắt bị tra tấn dã man, ra tù ông trở thành thủ lĩnh của một đội quân hơn chín mươi người. Vì tình thế, đội quân ông phải rút lui nhưng tinh thần chiến đấu thì rất quyết tâm: “*Súng đây, người đây. Người như thế này đây, chúng ta sẽ giải phóng. Dù có năm năm, mười năm chúng tôi cũng trở về giải phóng. Tóc có bạc, chúng tôi cũng chống gậy trở về giải phóng làng mạc*” (Hoàng Văn Bồn và cộng sự, 2005: 547).

Trong cách mạng, thì tinh thần yêu nước, sẵn sàng chiến đấu luôn luôn được đề cao. Tinh thần dũng cảm được xem như là thước đo giá trị của con người trong hiện thực chiến tranh. Trong mọi hoàn cảnh, tinh thần chiến đấu và xả thân vì lý tưởng cao đẹp ấy luôn hướng về lợi ích chung của dân tộc. Nhân vật trong tác phẩm của Hoàng Văn Bồn thường đặt vào các thử thách cao độ ấy, anh dũng trong

chiến đấu, hiền hòa nhưng gan dạ, có đức tính hy sinh. Đó cũng là những nét đặc sắc, thể hiện tính cách của người Nam Bộ trong chiến đấu.

2.2. Tính cách con người Nam Bộ trong lao động

Các nhân vật trong tiểu thuyết *Bông hường bông cúc*, *Mùa mưa*, *Trên mảnh đất này* dù xuất phát từ nhiều nguồn gốc khác nhau, nhưng phần đông nhân vật đều xuất thân từ nông dân, từ những người chân lấm tay bùn. Trong lao động, trong hoạt động sản xuất, họ luôn có tinh thần lạc quan yêu đời. Nhân vật trong các tiểu thuyết Hoàng Văn Bồn không chỉ chiến đấu kiên trung mà còn hăng say lao động.

Trong tiểu thuyết *Bông hường bông cúc*, các chiến sĩ bộ đội tham gia hoạt động sản xuất cùng nhân dân, không ngại gian khổ, khó khăn, các anh luôn vui cười, ca hát: “*Mưa gió ù ù mà ngoài cánh đồng không dứt tiếng ca, tiếng hát, tiếng cười của anh em*” (Hoàng Văn Bồn và cộng sự, 2005: 35). Bà con trong xóm An Sơn cũng chăm chỉ làm ăn để nuôi sống gia đình và ủng hộ bộ đội. Bác Hai nhiệt tình mài phăng, tận tình chỉ dẫn các chiến sĩ phác sậy. Tiếng hò hát qua lại cũng khoan nhặt véo von thấm đẫm tình quân dân sâu sắc. Bà con cô bác trong xóm tích công, cấy lúa giúp bộ đội: “*Trời vừa sáng, cô bác dàn ra đen ruộng cấy giúp bộ đội*” (Hoàng Văn Bồn và cộng sự, 2005: 56).

Nhân vật trong tiểu thuyết *Mùa mưa*, là những chiến sĩ trong ngành quân bưu, từ miền Nam tập kết ra Bắc xây dựng đường dây điện thoại, phục vụ cho cách mạng. Công việc của họ vô cùng khó khăn, do địa hình rừng núi hiểm trở và thiên nhiên vô cùng khắc nghiệt. Nhưng vì nhiệm vụ và danh dự của một người lính, họ đã quyết tâm: “*Lao động hết sức mình, đưa đường giây đến đích trước ngày hai mươi tháng*

bảy, lấy thành tích chào mừng đại hội chi bộ” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 456).

Thời tiết khắc nghiệt, bệnh tật triền miên, thiếu thốn lương thực, thuốc men, những cơn sốt rét hành hạ nhưng Hoàng, Hải, Cương, Hai vẫn băng rừng đi họp chi bộ để tìm cách hoàn thành đường dây đúng thời hạn. Đệ, Bính, Ly, Sơn, Hưng thì đào lỗ cả đêm để kịp kế hoạch. Hoàng và ba đồng chí tiếp phẩm bị thương rất nặng trong một lần vượt lũ để đưa vật liệu, lương thực cho anh em.

Lao động đã làm cho họ gần nhau hơn, đoàn kết hơn. Hôm được tặng huân chương chiến sĩ hạng ba, các anh đã ôm đường dây điện vào lòng nựng nịu như những đứa con thân yêu của mình. Có lẽ, cái mà các anh có được là niềm tin vào ngày mai, miền Nam sẽ được giải phóng, mà chính các anh đã làm cho hệ thống thông tin liên lạc được thông suốt.

Các nhân vật trong tiêu thuyết *Trên mảnh đất này* cũng là những con người yêu lao động. Nhân vật ông Bảy lò rèn rất cần cù trong lao động, cả đời ông gắn bó với cái lò rèn của mình. Ông là người chứng kiến bao nhiêu đau thương trên mảnh đất Bình Lãng này. Từng phá hủy biết bao nhiêu sắt vụn, đúc bao nhiêu liềm hái, dao rựa cho bà con sinh sống, nhưng khi ông rèn con dao cho Huy (cháu nội) để đi đánh giặc, ông có một cảm giác rất lạ thường: *“Ông muốn mang tất cả kinh nghiệm một đời rèn dũa ra, dồn vào lần tôi luyện này”* và ông cũng có suy nghĩ là: *“Còn mình thì như có phân hổ thẹn. Có lẽ phải làm như nó nói mới đúng...”* (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 525). Khi giặc đến, ông không đi tản cư mà ở lại rèn vũ khí để đánh giặc. Cái lò rèn của ông đã trở thành xưởng “ba son” chế tạo vũ khí của bộ đội.

Các thanh niên trong làng Bình Lãng đã làm bất kể ngày đêm để giúp mẹ, giúp vợ và cũng còn trần trở những công việc mà họ chưa làm được trước ngày nhập ngũ. Các chiến sĩ trong đội quân Ba Râu cũng vậy, họ cũng xuất thân từ những người nông dân. Ra trận chiến mà mùi mía đường nghe như quen thuộc, nhớ mùa rạ khô, mùi nếp thơm. Họ cũng mong đánh đuổi giặc để được trở về làng cày cấy như trước.

Chân chất, thật thà, quan tâm giúp đỡ nhau, đó là tính cách của những con người Nam Bộ trong lao động. Trong bất cứ hoàn cảnh nào, họ cũng mong muốn được lao động để thỏa mãn ước mơ được làm việc của mình. Hơn nữa, lao động làm cuộc sống gần gũi, yêu thương nhau hơn. Và các nhân vật trong tác phẩm của Hoàng Văn Bôn đã được thể hiện bản sắc đó, nó mang đậm tính cách của người Nam Bộ trong lao động.

2.3. Tính cách con người Nam Bộ trong sinh hoạt đời thường

Trong sinh hoạt đời thường, người Nam Bộ trọng nghĩa khinh tài, coi nhẹ tiền tài, của cải vật chất. Với họ, *“theo nhau cho trọn đạo trời”* được xếp lên đầu nên *“dẫu không có chiếu trải toai mà nằm”* (Trần Ngọc Thêm, 2013).

Tính trọng tình của người Nam Bộ không chỉ thể hiện trong mối quan hệ giữa người với người, mà còn ở những mối quan hệ khác. Nó có thể toát lên từ tình cảm gắn bó, thủy chung với xóm làng, mảnh vườn, thửa ruộng hay công việc lao động sản xuất vốn đã quen thuộc đối với người nông dân.

Người dân Nam Bộ, quen dãi dầu mưa nắng nơi ruộng đồng. Cuộc sống lam lũ với nhiều lo toan ở làng quê đã trở thành máu thịt đối với họ. Giữa họ với cuộc sống ấy dường như rất nặng “nghĩa tình”, cho nên, khó lòng mà chia cắt được. Những con người ấy không dễ gì bị cám dỗ trước

vật chất xa hoa hay tiện nghi nơi thị thành. Nhân rồi, thanh thoi chưa hẳn là cuộc sống hạnh phúc đối với họ, nếu buộc phải xa rời những tập tục, thói quen lâu đời.

Các nhân vật trong *Bông hường bông cúc* là những người xuất thân từ nông dân, cuộc sống của họ gắn liền với đồng ruộng: “*Đồng ruộng này là công trình khai hoang lập nghiệp, chết sống với cạp beo đĩa vất mà làm nên*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 135). Từ cuộc sống lao động vất vả, họ sống chan hòa, chung thủy, nghĩa tình với nhau hơn. Khi các bộ đội xuống xóm tham gia cấy lúa cùng nhân dân, gia đình bác Hai đón tiếp rất nồng nhiệt. Bằng những lời nói hết sức gần gũi, chân tình mang tính của người Nam Bộ, Bác nói: “*Nhà tao thì vậy đó, cũng như nhà bây vậy thôi. Bây muốn làm sao thì làm... Nhà tuy chật hẹp, nhưng mặc kệ. Ăn nhiều chứ ở bao nhiêu*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 30-31). Cách sử dụng đại từ nhân xưng tao – bây, cách bộc bạch tình cảm rất Nam Bộ, đúng là không lẫn vào đâu được!

Tuy cuộc sống còn nhiều khó khăn, vất vả nhưng vẫn luôn lạc quan yêu đời, họ cùng cất lên những câu hò thắm đượm tình người. Lời ca tiếng hát làm cho mọi người càng thêm gắn bó, tiếp thêm sức mạnh để lao động, để chiến đấu. Họ ăn mừng chiến bằng những món ăn đơn giản nhưng đậm đà chất Nam Bộ. Hình ảnh bác Hai lấy cây đòn độc huyền lau bụi và cất tiếng hát, tiếng đòn ai oán nào nùng vang lên vút cao, rồi uốn khúc dọc ngang như một làn mây nhỏ tung bay:

“*Tình tang, tang tính, tình tang...*”

Ai ơi nước mắt nhà tan

Tổ tiên (mà) đau khổ, xóm làng cháy tiêu

Ai ơi dứt mối thâm tình”

(Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 165).

Lời ca làm họ nhớ lại trăm ngàn mối hờn từ đời ông cha ta để lại, người nhớ con

bị giặc mổ bụng, cắt cổ, người nhớ chồng chết vì địa chủ hành hạ và chú Ba nhớ thím Ba, lòng nặng trĩu. Lời ca như ai oán, nào nùng nhắc nhở mọi người quyết tâm đánh đuổi giặc ngoại xâm. Họ sống rất chân tình, san sẻ với nhau những lúc hoạn nạn, khó khăn trong cuộc sống.

Trong tiểu thuyết *Mùa mưa*, các chiến sĩ quân buru cũng dùng lời ca tiếng hát để động viên mình trong những lúc khó khăn nhất. Những bài ca Nam Bộ ngân nga trong cuộc chiến đấu với núi rừng, với thời tiết vô cùng khắc nghiệt. Các anh cũng tự sáng tác bài hát để động viên tinh thần lao động cho đại đội mình:

“*Đây ta là người chiến sĩ quân buru*

Ta đi trên biên giới - Dưới nắng gắt mùa hè
Trên núi rừng Việt Bắc - Cửa Tổ quốc thân yêu”
(Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 333).

Sự giản dị, chất phác cũng được thể hiện trong tiểu thuyết *Trên mảnh đất này* của những người con Nam Bộ. Họ sống với nhau bằng tình nghĩa xóm làng. Cuộc sống của họ cũng vô cùng giản dị, thương những người khó khăn, ghét những kẻ ức hiếp dân làng.

Hình ảnh Thuần và các chiến sĩ với “*Những chiếc áo, chiếc quần bạc màu, đống phèn vàng khè*” cho ta thấy được sự gần gũi của người chỉ huy với các chiến sĩ. Cuộc tiễn đưa các thanh niên lên đường nhập ngũ cùng với những món “nhắm” hết sức đơn giản, đời thường. Nhưng người Nam Bộ vốn thế, họ sống với nhau chân thật, bằng những tình cảm thiêng liêng nhất, lòng cứ trải dài như con sông Đồng Nai yêu thương của họ.

Là người con sinh ra và lớn lên trên vùng đất Nam Bộ, Hoàng Văn Bôn đã xây dựng các nhân vật của mình trong tác phẩm rất gần đời thường. Họ yêu thương nhau, bên nhau dù trong gian khổ, nhưng họ vẫn cất vang tiếng hát, những nụ cười,

tinh thần lạc quan, đó cũng là tính cách của người Nam Bộ trong cuộc sống hằng ngày.

2.4. Tính cách con người Nam Bộ trong tình yêu đôi lứa

Trong tình yêu, người Nam Bộ rất quyết liệt và ngang tàng: “*Dao phay kẻ cổ, máu đổ không màng, Đôi lứa ta thương nhau, thương dại thương dột, Thương lột da óc, thương tróc da đầu, ngủ đi thì chó, thức dậy lại thương*” (Trần Ngọc Thêm, 2013).

Tình yêu đôi lứa trong tiểu thuyết Hoàng Văn Bôn cũng được xây dựng hết sức độc đáo. Trong tiểu thuyết *Bông hường bông cúc*, ta bắt gặp tình yêu của chiến sĩ Phương với cô Thái, một tình yêu giữa quân và dân. Cũng như bao nhiêu câu chuyện tình yêu, Phương và Thái cũng có những phút giây tươi đẹp. Thái đã thêu dệt tình yêu sâu lắng của mình trên chiếc khăn tay, một bông hường bông cúc để tặng Phương. Vì nhiệm vụ thiêng liêng với Tổ quốc, nên Phương không dám đón nhận tình cảm của Thái trong hoàn cảnh hiện tại. Theo thời gian, tình yêu của đôi bạn trẻ đã càng ngày càng sâu đậm. Rồi bão giông ập đến khi Phương biết Thái từng có một đời chồng. Dù là bị ép cưới nhưng Thái vẫn âm thầm hy sinh: “*Đời tôi, tôi gặp nhiều đau khổ quá. Cũng tại phận mình. Tôi biết tôi phải khó khăn, đau khổ nhiều lắm mới người ngoa nổi buồn này được. Nhưng tôi quyết không để cho anh Phương buồn...*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 168). Phương cũng đau khổ không kém, được thể hiện qua trang nhật ký của anh: “*Thôi! Từ đây xa nhau. Đau đớn quá! Tôi vẫn khổ trong lòng... Bây giờ tôi mới nhận ra là “tình yêu” làm cho tôi phấn khởi bao nhiêu, thì bây giờ “tình yêu” làm tôi đau đớn bấy nhiêu*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 149-150). Còn Thái, trước khi đối diện với cái chết cô cũng chỉ nghĩ đến

Phương “*Anh ở nơi nào? Anh còn nhớ em không? Bao giờ anh mới hiểu, anh Phương, em vẫn tin anh*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 192). Trong một trận đối đầu với địch, Thái bị thương, Phương đã kịp thời đến cứu cô trong lúc hiểm nguy nhất. Sau những thăng trầm của cuộc sống, hạnh phúc đã mỉm cười với đôi bạn trẻ này.

Cũng như *Bông hường bông cúc*, tình yêu trong tiểu thuyết *Mùa mưa* cũng được nhà văn miêu tả giữa chiến sĩ Hoàng và cô y tá Liên ngay từ lần đầu gặp nhau. Hai con người cùng trên một chính tuyến, có những điểm rất chung về hoàn cảnh gia đình, về quê hương nên họ dễ dàng thông cảm và hiểu nhau, vì thế tình yêu của hai người cũng nhanh chóng ươm mầm. Vì công việc, nên họ cũng không có cơ hội gặp nhau nhiều, mà chỉ biết quan tâm đến nhau mà thôi: “*...Anh! Thuốc này là của riêng em, không phải trả lại. Anh y tá biết cách sử dụng! Trị hai hộp này mà chưa khỏi anh báo cho em biết. Gởi lời thăm gia đình Nam Bộ mình*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 361). Họ chỉ biết suy nghĩ, nhớ nhung về nhau: “*Giờ này chắc cô ta đã ngủ, miệng mỉm cười. Không biết cô ta có nằm mơ thấy mình không nhỉ? Mình đã quá yêu cô ta rồi chẳng*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 492). Hoàng bị thương, Liên ngày đêm bên cạnh, tình yêu của họ giờ này đã đủ lớn, anh đã biết từ đây anh không thể thiếu Liên được nữa. Giờ đây, trong bản lý lịch của Hoàng, tên của Liên sẽ được thêm vào cột “*có cần gì báo tin cho ai*”.

Trong tiểu thuyết *Trên mảnh đất này*, tình yêu của Ba Râu và cô Năm được tác giả diễn đạt bằng những câu văn đầy cảm xúc và giàu chất thơ: “*Nước mắt tuôn trào như cả bầu trời mưa ngâu tháng bảy (...)* Chỉ có đôi mắt đỏ ngầu, long lanh như vò

lấy tất cả hình dáng người vợ thân yêu trước mặt mà nuốt lấy” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 748). Tình cảm của Ba Râu dành cho người vợ của mình hết sức sâu đậm, trong lời tâm sự của Ba Râu ta thấy tình yêu mãnh liệt từ nhân vật này: “*Suốt dọc đường hành quân, đêm hay ngày cũng vậy, cứ gặp bóng dáng đàn bà nào giống giống cô ấy là con tìm cách đến nhìn tận mắt...*” (Hoàng Văn Bôn và cộng sự, 2005: 700).

Tình yêu của anh và cô Năm Đồng Nai làm sáng bừng những cánh rừng miền Đông hiểm trở, những xóm làng âm ỉ đau thương và căm thù và cả dòng sông Đồng Nai nhuộm máu. Những cô Ba Thái, cô Năm Đồng Nai đã trở thành hiện thân của những người yêu, người vợ miền Nam luôn can trường đứng bên cạnh những người chiến sĩ miền Đông dũng cảm. Dưới ngòi bút của nhà văn, nhân vật Ba Râu vừa là hiện thân của người lính dám xả thân vì nước, vừa là người anh hùng nông dân thật thà, chất phác, chung thủy trong tình yêu, là hình ảnh đại diện cho tính cách của những con người Nam Bộ.

3. Kết luận

Tóm lại, các sáng tác của nhà văn Hoàng Văn Bôn, đặc biệt là một số tiểu thuyết như: *Bông hường bông cúc*, *Mùa mưa*, *Trên mảnh đất này* thể hiện rất rõ tính cách con người Nam Bộ. Thế giới nhân vật trong tiểu thuyết Hoàng Văn Bôn đã tập trung miêu tả con người đời thường trong cuộc sống hằng ngày. Nhân vật được soi chiếu từ nhiều khía cạnh từ ngoại hình, hành động cho đến chiều sâu đời sống tâm lý.

Trong kháng chiến, họ là những người dũng cảm có tinh thần yêu nước, sẵn sàng chiến đấu vì độc lập dân tộc, xả thân vì lý

tưởng cao đẹp. Trong cuộc sống lao động hàng ngày, họ là những người chân chất, thật thà, quan tâm giúp đỡ nhau. Trong sinh hoạt đời thường, họ là những người có tinh thần lạc quan. Tình yêu đôi lứa trong những ngày bom đạn, sự ràng buộc của xã hội cũ cũng được khắc họa, đó là tình yêu “*làm sáng bừng những cánh rừng miền Đông hiểm trở*”, đó là những người vợ miền Nam luôn can trường đứng bên cạnh những người chiến sĩ miền Đông dũng cảm.

Tài liệu tham khảo

- Hoàng Văn Bôn và Trần Thu Hằng (Tuyển chọn) (2005). *Hoàng Văn Bôn những tác phẩm tiêu biểu*. Tập 1 - Tiểu thuyết. Đồng Nai, Nxb Tổng hợp.
- Phạm Ngọc Hiền (2016). Hoàng Văn Bôn – Nhà văn đa năng. Kỷ yếu “Hoàng Văn Bôn – Người của miền đất ven sông”. Hội Văn học Nghệ thuật Đồng Nai phối hợp với Nxb Đồng Nai tổ chức. Truy cập ngày 19/06/2017 <http://hvhnt.dongnai.gov.vn/Pages/print.aspx?NewsId=1389>.
- Nguyễn Ngọc Tấn (1960). *Mùa mưa*, một cuốn truyện tốt. *Tạp chí Văn nghệ Quân đội*.
- Trần Ngọc Thêm (2013). Tính cách văn hóa người Việt Nam Bộ như một hệ thống. Hội thảo “Nam Bộ thời kỳ cận đại” do Bộ Khoa học và Công nghệ phối hợp với Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam tổ chức tại Tp. Cần Thơ ngày 04/03/2008. Truy cập ngày 18/01/2013. <http://tranngocthem.name.vn/nguyen-cuu-vhh/vhh-viet-nam/43-tinh-cach-van-hoa-nguoi-viet-nam-bo-nhu-mot-he-thong.html>.